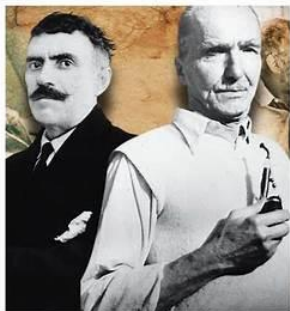

ΘΕΜΑΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ:

- Η γνωριμία του αφηγητή με τον Ζορμπά.
- Η αγάπη του Ζορμπά για το σαντούρι και η σημασία της μουσικής στη ζωή του.

ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ:

Ο ΑΛΕΞΗΣ ΖΟΡΜΠΑΣ & Ο ΝΙΚΟΣ ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗΣ

1^η ενότητα (Τον πρωτογνώρισαΞημέρωνε.) :Η συνάντηση στο καφενείο του του λιμανιού.

2^η ενότητα: (Ό,τι απ'όλα ...του Παναΐτ Ιστράτη) Η γνωριμία του αφηγητή με το Ζορμπά.

3^η ενότητα: (-Και τι έχεις στον μπόγο; ... μη μας κρυώσει) : Η αποκάλυψη της συναισθηματικής σχέσης του Ζορμπά με το σαντούρι του.

Ο ΑΦΗΓΗΤΗΣ είναι ομοδιηγητικός ,δραματοποιημένος ,συμμετέχει δηλαδή στην ιστορία που αφηγείται και βλέπει από εσωτερική οπτική γωνία . Η αφήγηση είναι τριτοπρόσωπη.

ΑΦΗΓΗΜΑΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ

- Πρωτοπρόσωπη αφήγηση
- Διάλογος, που προσφέρει θεατρικότητα και ζωντάνια (=λειτουργικός ρόλος)
- Περιγραφή (του καφενείου και του Ζορμπά)
- Αφηγημένος διάλογος (ανάμεσα στο Ζορμπά και τον πατέρα του και ανάμεσα στο Ζορμπά και τον Τούρκο δάσκαλο του σαντουριού), που προσφέρει παραστατικότητα και αληθοφάνεια.

ΤΑΞΗ-ΣΕΙΡΑ: Η αφήγηση είναι χρονολογική-γραμμική.

Υπάρχουν όμως δύο πρόδρομες αφηγήσεις , οι οποίες αναφέρονται σε μεταγενέστερη χρονική βαθμίδα. [Όταν ο αφηγητής αναφέρεται στον Παναΐτ Ιστράτη και στο σημείο που λέει ο αφηγητής «Δε θα'ταν άσκημο να τον πάρω μαζί μου στο μακρινό ακρογιάλι. Σούπες ,γέλια, κουβέντες...» (αυτό είναι προσήμηση για όλα όσα θα ζήσουν στην Κρήτη οι δύο άντρες)]

Υπάρχουν σε τρία σημεία αναδρομικές αφηγήσεις (γεγονότων που έχουν συμβεί σε προγενέστερη χρονική βαθμίδα ,δηλαδή στο παρελθόν.)

[Το περιστατικό του ξυλοδαρμού, η αναφορά στην επαφή του με το σαντούρι, σχόλια για τις προσωπικές του επιλογές για τη δημιουργία οικογένειας και την κατρακύλα του]

ΣΧΗΜΑΤΑ ΛΟΓΟΥ-ΕΚΦΡΑΣΤΙΚΑ ΜΕΣΑ

- ο Μεταφορές: στο πρόσωπο του νερού, μάτια που σπίθιζαν
- ο Σχήμα κύκλου: όλες τις δουλειές όλες
- ο Ασύνδετο: βουλιαγμένα μάγουλα, χοντρή μασέλα, εξογκωμένα ζυγωματικά
- ο Αντίθεση: κάτεχαν να δουλεύουν τον κασμά και το σαντούρι
- ο Παρομοίωση : σα να'γδυναν γυναίκα

Η ΓΛΩΣΣΑ του κειμένου είναι καλοδουλεμένη αποδίδει με ζωντανό και παραστατικό τρόπο τις γλωσσικές επιλογές (ιδιόλεκτοι) των προσώπων. Όταν αφηγείται, περιγράφει ή σχολιάζει ο στοχαστικός αφηγητής το επίπεδο του ύφους είναι υψηλότερο σε σύγκριση με την προφορικότητα του ύφους του Ζορμπά.

Στο απόσπασμα συναντάμε **ιδιωτισμούς** («να παν οι πίκρες κάτω», «μου κάπνισε») δηλαδή εκφράσεις με ιδιαίτερη σημασία ή σύνταξη που λέγονται σε μία γλώσσα .

A) Η εξωτερική εμφάνιση του ήρωα: (πολύ ρεαλιστική περιγραφή σχεδόν φωτογραφική)

Ο αφηγητής επισημαίνει

1. το παρουσιαστικό του:

στέκονταν από πάνω μου μαντράχαλος, κοκαλιάρης→ το χαρακτηριστικό αυτό επιβεβαιώνεται και από τον ίδιο τον Ζορμπά με την αναφορά του σε ένα από τα παρατσούκλια του Τελέγραφος)

2. τα μάτια του :

-περιγελαστικά, θλιμμένα, ανήσυχα ,όλο φλόγα

-μάτια που σπίθιζαν

-το μάτι του ήταν καρφωμένο απάνω μου· μικρό ,στρογγυλό, κατάμαυρο· με κόκκινες φλεβίτσες στο ασπράδι ·ένιωθα με τρυπούσε και μ' έψαχνε αχόρταγο

3. το πρόσωπό του:

-βουλιαγμένα μάγουλα ,χοντρή μασέλα ,εξογκωμενα ζυγωματικά, ψαρά κατσαρωμένα μαλλιά

-το πρόσωπό του ήταν γεμάτο ζάρες ,σκαλισμένο ,σαρακοτρυπημένο, σα να το' χαν φάει τα λιοβόρια κι οι βροχές.

4. τα χέρια του:

- μακριά σκληρά δάχτυλα

-χέρια γεμάτα ρόζους και χαραμάδες παραμορφωμένα και νευρικά

5. το βάδισμα του :

γοργό, ελαστικό περπάτημα

B) Ο χαρακτήρας του (δίνεται μέσα από σχόλια αφηγητή και τα λόγια του ιδίου)

1 παρρησία (=ελευθεροστομία), ευθύτητα ,θάρρος ,ειλικρίνεια ,αυθορμητισμός

« με παίρνεις μαζί σου;»

«Δεν μπορεί τέλος πάντων ο άνθρωπος να κάμει κάτι και χωρίς γιατί; Έτσι για το κέφι του»

«Μου άρεσαν οι τσεκουράτοι τρόποι και τα λόγια του»

«Έδωκα ό,τι είχα και δεν είχα και αγόρασα ένα σαντούρι»

2. έξυπνος

« Μάτια που σπίθιζαν»

3. περιπετειώδης

«φαίνονταν πολυταξιδεμένος, πολυζωισμένος , Σεβάχ Θαλασσινός»

4. πρωτόγονη παρορμητικότητα και επιθετικότητα

«Το περασμένο Σαββατόβραδο ήρθα στο κέφι και μία και δυο κινώ, βρίσκω τον ιδιοκτήτη και τον σπάζω στο ξύλο»

«Πιάστηκε η αναπνοή μου ...Εγώ θέλω να μάθω σαντούρι»

«μία ακατέργαστη μεγάλη ψυχή που ακόμα δεν αφαλοκόπησε από τη μάνα της, τη Γης»

5. εργατικότητα και αξιοσύνη χωρίς όμως να εξαρτάται από την εργασία

« Όλες οι δουλειές του ποδαριού του χεριού του κεφαλιού όλες»

«είμαι να ξέρεις καλώς μιναδόρος ... δε φοβούμαι»

« όταν με σφίξουν οι φτώχειες ...και μαζεύω δεκάρες»

6. ανεξαρτησία σκέψης απαλλαγμένης από μέτρο και κανόνες και υποτίμηση της συμβατικής λογικής (ελευθερία πνεύματος)

« κρατάς και του λόγου σου ζυγαριά ε;... κατά διαόλου οι ζυγαριές»

« Από της μυλωνούς τον πισινό ζητάς... και με συμπαθάς»

7. άνθρωπος που κινείται από μία υγιή ζωική δύναμη και ξέρει να απολαμβάνει χαρές ζωής

«φιλήδονος συλλογίστηκα μερακλής»

8. ζωντάνια και ζεστασιά

«μία ζωντανή καρδιά, ένα ζεστό λαρύγγι»

8. έχει τον τρόπο να διαμορφώνει ξεκαθαρισμένες απόψεις για πολύ σημαντικά θέματα «Τι θα πει τέχνη ...πιο απλά ανθρώπινα λόγια»

Γ. ΣΥΓΚΡΙΣΗ

Αφηγητής (άνθρωπος γραμμάτων)	Ζορμπάς (άνθρωπος πράξης)
λογοκρατούμενος μετρημένος ,συνετός φρόνιμος ,υποταγμένος σε κανόνες συμβατικής λογικής και μέτρου, σκέφτεται και υπολογίζει τα πάντα πριν ενεργήσει, αναζητεί στους ανθρώπους τα κίνητρα και τους λόγους που τους ωθούν στις πράξεις τους («πολλά φρόνιμος μου φαίνεσαι, Ζυγιάζεις με το δρόμι ε;»)	αυθόρμητος ,παρορμητικός ,ανεξαρτησία σκέψης, υποτίμηση συμβατικής λογικής, χωρίς μέτρο, ανυπάκουος σε κανόνες ,ακολουθεί ένστικτο <i>«Αφεντικό, σε συμπαθώ πάρα πολύ. Έχεις τα πάντα εκτός από λίγη τρέλα και όλοι οι άνθρωποι χρειάζονται λίγη τρέλα... Αλλιώς δεν μπορεί να σπάσει το σκοινί και να ελευθερωθεί».</i> (απόσπασμα απ'τον ``Αλέξη Ζορμπά``)
άνθρωπος του πνεύματος ,διαβάζει ξένη λογοτεχνία («έκλεισα τον Dante») ,στοχαστικός, με εκλεπτυσμένη σκέψη, καλλιεργημένος	μάλλον αγράμματος ,διαθέτει λαϊκή σοφία, πείρα ζωής
ευγενικός .καταδεκτικός (τον κερνάει «παίρνεις ένα φασκόμηλο;») ,ευπρεπής	πλησιάζει το τραπέζι αφηγητή απρόσκλητος χωρίς να λογαριάζει ευγένειες, αποποιείται κέρασμα αφηγητή

Δ. Θαυμασμός του αφηγητή για τον Ζορμπά

Ο αφηγητής είναι ένας άνθρωπος που μαθαίνει τα πράγματα μέσα από τα βιβλία («είχα διαβάσει πολλούς ορισμούς για το νου του ανθρώπου»). Η τέχνη όμως ,ο έρωτας, η ομορφιά ,η αγνότητα είναι έννοιες που συλλαμβάνονται με την ψυχή και το ένστικτο. Θέλουν πάθος. Ο Ζορμπάς είναι άνθρωπος απλός, γήινος που ξέρει να ζει με τις αισθήσεις και μαθαίνει καλύτερα από τον αφηγητή που μαθαίνει από τα βιβλία ,εγκεφαλικά, με το μυαλό και όχι με την καρδιά του .Έτσι οι απόψεις του Ζορμπά είναι ξεκαθαρισμένες και θεμελιωμένες σε απλά κατανοητά και πειστικά

επιχειρήματα . Ο Ζορμπάς έχει φτάσει στην ουσία των πραγμάτων και η ενστικτώδης λαϊκή σοφία του είναι γνήσια.

Ε. Η σχέση του Ζορμπά με το σαντούρι του

α) Το πρώτο άκουσμα και η επίδρασή του

Μένει εκστατικός από το άκουσμα του οργάνου «Πιάστηκε η αναπνοή μου. Τρεις μέρες έκαμα... Συγκλονίζεται και μαγεύεται τόσο όσο να μην ενδιαφέρεται ούτε για τις καθημερινές βιοτικές του ανάγκες .Για τρεις ολόκληρες μέρες αυτό αποτελούσε τη μοναδική του έννοια, μόνο αυτό απασχολούσε τη σκέψη του.

β) Η αντίδραση του πατέρα του

Πολύ έντονα αρνητική .Εκείνη την εποχή λαϊκοί οργανοπαίχτες ήταν οι κατσίβελοι (= γύφτοι) που ζούσαν σε καταυλισμούς και θεωρούνταν κοινωνικά κατώτεροι. Ο πατέρας αντιμετωπίζει λοιπόν την επιθυμία του παιδιού του απαξιωτικά ,αφού για αυτόν η ενασχόληση με τη μουσική δεν είχε σχέση με την καλλιτεχνική δημιουργία αλλά ήταν μία παρακατιανή δραστηριότητα.

γ) Η εκμάθηση του οργάνου

Ο Ζορμπάς αδιαφορώντας για την αρνητική στάση του πατέρα του διεκδικεί με πείσμα την κατάκτηση του στόχου του. Με τις οικονομίες του αγοράζει ένα σαντούρι και φεύγει για την Θεσσαλονίκη και αφιερώνει έναν ολόκληρο χρόνο για να μάθει να παίζει δίπλα σε ένα Τούρκο δάσκαλο. Από τότε το όργανο αυτό γίνεται αχώριστος σύντροφος του και ασκεί αποφασιστική επίδραση στη ζωή του . («Γίνηκα άλλος άνθρωπος» «Όταν έχω σεκλέτια ή όταν... μα δεν μπορώ») Όταν παίζει το όργανο απορροφάται, παύει να έχει επαφή με την πραγματικότητα και όσα συμβαίνουν γύρω του και το θεωρεί το καλύτερο φάρμακο για βάσανα («Ε! σεβντάς») Νιώθει παίζοντάς το συναισθηματικό δέσιμο, μία ψυχική εξάρτηση ανάλογη με αυτή του ερωτικού καημού . («και το σαντούρι θέλει... μονάχα σαντούρι...» «Άνοιξαν με προσοχή και τρυφεράδα... μη μας κρυώσει») . Η τέχνη θέλει ψυχική ηρεμία αφοσίωση και αυτοσυγκέντρωση.

Ιστορικές φράσεις του Νίκου Καζαντζάκη

- «Η ευτυχία απάνω στη γης είναι κομμένη στο μπόι του ανθρώπου. Δεν είναι σπάνιο πουλί να το κυνηγούμε πότε στον ουρανό, πότε στο μυαλό μας. Η ευτυχία είναι ένα κατοικίδιο πουλί στην αυλή μας».
- «Μια αστραπή η ζωή μας... μα προλαβαίνουμε».
- «Ό,τι δεν συνέβη ποτέ, είναι ό,τι δεν ποθήσαμε αρκετά».
- «Έχεις τα πινέλα, έχεις τα χρώματα, ζωγράφισε τον παράδεισο και μπες μέσα».
- «Ν' αγαπάς την ευθύνη : να λες εγώ, εγώ μονάχος μου θα σώσω τον κόσμο. Αν χαθεί, εγώ θα φταίω».
- «Μαζεύω τα σύνεργά μου: όραση, ακοή, γέψη, όσφρηση, αφή, μυαλό, βράδιασε πια, τελεύει το μεροκάματο, γυρίζω σαν τον τυφλοπόντικα σπίτι μου, στο χώμα. Όχι γιατί κουράστηκα να δουλεύω, δεν κουράστηκα, μα ο ήλιος βασίλεψε».
- «Ερχόμαστε από μια σκοτεινή άβυσσο· καταλήγουμε σε μια σκοτεινή άβυσσο· το μεταξύ φωτεινό διάστημα το λέμε Ζωή» .// «Μην καταδέχεσαι να ρωτάς: «Θα νικήσουμε; Θα νικηθούμε;» Πολέμα!»

«Ο ΖΟΡΜΠΑΣ μ' έμαθε ν' αγαπώ τη ζωή και να μη φοβούμαι το θάνατο»

N.KAZANTZAKΗΣ

- Αποσπάσματα από την ταινία **Αλέξης Ζορμπάς** (*Zorba the Greek*) (1964) σε σκηνοθεσία Μιχάλη Κακογιάννη :

<https://www.youtube.com/watch?v=2y1QHpmystk> (η πρώτη συνάντηση στο καφενείο)

<https://www.youtube.com/watch?v=2AzpHvLWFUM> (το συρτάκι)

- <https://www.youtube.com/watch?v=xn9aq7yL3DA&t=1s> : Αποσπάσματα από την κινηματογραφική ταινία του Γιάννη Σμαραγδή **“Καζαντζάκης”** (2017)
Συγκρίνουμε τους 2 χαρακτήρες...

- <https://edutv.minedu.gov.gr/index.php/glossa-logot-2/nikos-kazantzakis>
:Η ζωή και το έργο του Καζαντζάκη από την εκπαιδευτική τηλεόραση

ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΓΡΑΦΗΣ

1. «Ο Ζορμπάς αφηγείται τη γνωριμία του με το Νίκο Καζαντζάκη»

Να γράψετε ένα κείμενο 150 περίπου λέξεων λαμβάνοντας υπόψη σας το απόσπασμα του σχολικού βιβλίου».

2. «Εσείς θα παίρνατε μαζί σας στο ταξίδι στην Κρήτη τον Αλέξη Ζορμπά;»
Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας.